

верто і дещо потаємно, але піднесено і широко йдеться про кохання; про ширість почуттів, про щастя і надію.

Не можна обійтись без мистецтва і в такій темі, як "Виховання екологічної культури", де ставлення до природи як до живого організму найбільш людяно представлено в узагальненому художньому образі живої природи, яка має душу, здатність впливати на моральний етап суспільства і людини. Не маючи змоги перерахувати всі теми даного розділу, наголосимо на тому, що всі вони підпорядковані вихованню таких якостей особистості, як прагнення до краси, істини і добра, тобто - до духовної культури.

Не менш значущим в курсі "Основ педагогічної майстерності" є завершальний етап, який ми називаємо педагогічною творчістю. Педагогічна творчість вбирає в себе особливе бачення професіоналом-вчителем складних педагогічних явищ і здатність прогнозувати нові моделі навчально-виховної роботи.

В.О.Комаров, Л.М.Макарова
/Криворізький педінститут/

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ І ТВОРЧА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

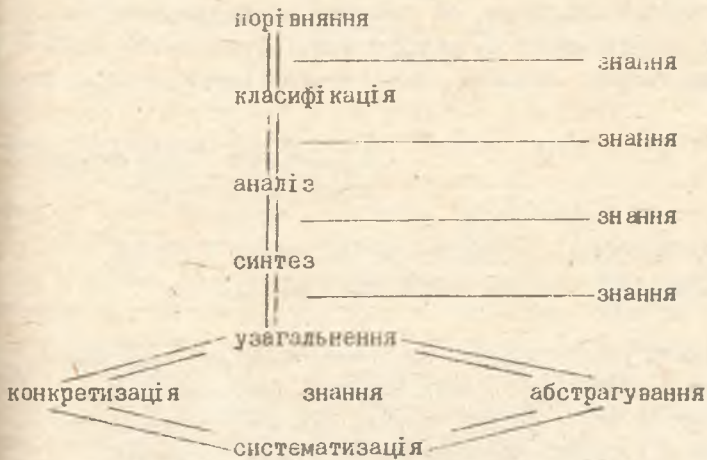
Розвиток творчої особистості як учня, так і вчителя - найважливіша проблема на сучасному розвитку освіти. Вона досить багатогранна. Одним із її напрямків є розвиток творчого мислення школярів в процесі використання в навчальному процесі пізнавальних задач. При цьому необхідно мати на увазі, що використання таких задач приводить не тільки до розвитку мислення школярів, а й до значного підвищення творчих педагогічних здібностей самих вчителів. Вчителі набувають певних навичок "конструювання" уроків.

Однак наші спостереження в школах міста /зскрема см № 32, 97, 55, 119 та інших/ свідчать, що ефективність від впровадження творчих пізнавальних задач часто буває не досить висока. Пояснюється це двома основними причинами:

значна частина школярів не підготовлена належним чином до самостійного розв'язання творчих пізнавальних задач; у них бракує не тільки відповідного досвіду, але й відповідних знань. Причому знань, творчих умінь та навичок часто не вистачає не тільки у посередньо та добре встигаючих учнів, а й у відмінників;

вчителі, які використовують пізнавальні задачі під час вивчення того чи іншого предмета, часто діють за допомогою засобу проб та помилок, що призводить до істотних порушень методичних та дидактичних вимог.

Нами була сконструйована теоретична модель пізнавальної діяльності під час розв'язання творчої задачі – психологічна модель розв'язання будь-якої пізнавальної задачі. Складається вона з операцій логічного мислення, які певним чином пов'язані між собою. Для того щоб сконструювати таку модель, нами було проаналізовано велику кількість пізнавальних задач та їх ідеальних рішень. Тому треба мати на увазі, що запропонована нижче модель є не що інше як наукова абстракція. В реальній дійсності процес розв'язання пізнавальної задачі набагато складніший. Але така абстракція вкрай необхідна, бо без неї зовсім неможливі подальші наукові пошуки. Як відомо, операцій формально логічного мислення існує вісім: порівняння, аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, конкретизація, абстрагування та систематизація. Нижче наводимо модель творчої пізнавальної діяльності.

В рамках цієї моделі всі складові частини пов'язані між собою дуже складними взаємозворотними зв'язками. Таким чином, успішне виконання будь-якої операції формально-логічного мислення в процесі розв'язання пізнавальної задачі неможливе, якщо попередні операції не сформовані або якщо на тому чи іншому етапі пізна-

зальної діяльності не вистачає певних знань.

На наступному етапі експериментальної роботи, завдяки аналізу великої кількості письмових учнівських відповідей-рішень пізнавальних задач, вдалося встановити досить цікаві залежності. Виявилося зокрема, що перші чотири операції формально-логічного мислення досить успішно виконують майже всі учні /зрозуміло, що це робить кожен на своєму рівні/. Але далі кількість школярів, які здатні виконувати операції узагальнення, зменшується вдвічі. А систематизацію не виконує майже ніхто, навіть серед відмінників.

Це дозволило сформулювати деякі методичні поради, які, безумовно, сприятимуть підвищенню педагогічної майстерності вчителів в процесі викладання того чи іншого предмета.

Вчителям слід мати на увазі, що найбільш ефективними в процесі викладання є так звані ступеневі задачі, які складаються з однієї умови та декількох поступово ускладнюючих завдань. Це дає змогу кожному учневі оволодіти тим чи іншим фактичним матеріалом саме на тому рівні, на який він здатний в той чи інший момент.

Для того щоб ефективніше керувати пізнавальною діяльністю школярів під час вивчення матеріалу, зокрема для того щоб формувати таку операцію мислення, як систематизація, вчителю необхідно залучати до навчальної діяльності найрізноманітнішу наочність, особливо таблиці та схеми, які систематизують вивчене.